

Glorieus doodgaan op het witte doek

Ruim een jaar geleden vroeg een vriend aan Marco Damen of hij een avondje meeging naar de set van de film *Patria*. Loopgraven graven en zandzakken scheppen. In de daaropvolgende maanden was Damen vrijwel iedere vrije minuut in en rond de loopgraven te vinden. "We hebben hard gewerkt aan de film en vorige maand hard geklapt voor het eindresultaat. Ik zou het zo nog een keer doen."

Door: Marleen Wegman

De film *Patria* is gebaseerd op het leven van Arthur Knaap, een Nederlands-Indische man die zich na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, in november 1914, als vrijwilliger meldt bij het Vreemdelingenlegioen. Hij verkeert in de veronderstelling dat hij voor de kerstdagen van 1914 wel weer thuis zal zijn. De werkelijkheid is anders. Vanuit de loopgraven schrijft hij brieven aan zijn ouders in Nederland. Uit de brieven die zij hem sturen, wordt duidelijk dat zijn vader kampt met gezondheidsproblemen, maar dan is het voor Knaap al niet meer mogelijk om op verlof naar Nederland te gaan. Noodgedwongen vecht Knaap verder, onder meer in de Slag aan de Somme en aan het front in Verdun. Hij overleeft de oorlog, maar sterft uiteindelijk in 1938 aan de gevolgen van mosterdgas. De brieven van Knaap verschenen eind vorig maand in boekvorm bij uitgeverij Aspekt. Sinds eind sep-

tember draait *Patria* in verschillende filmtheaters in Nederland. Ook vanuit het buitenland is al belangstelling getoond voor de film.

Scène

Medio september was er een speciale vertoning voor alle mensen van cast en crew die aan de film hebben meegewerkt. Op de aftiteling van de film komt de naam van Marco Damen (38) voor als acteur, productieassistent en medewerker setbouw, maar het is nog maar een fractie van wat hij daadwerkelijk heeft gedaan. "Ik heb van de film genoten, met volle teugen. Ik ga weliswaar dood in de

61e minuut, maar in bijna iedere scène zie ik iets waaraan ik heb bijgedragen." In de film speelt hij een Duitse militair voor een bepaalde rol, maar glorieus doodgaan leek me wel wat." De Duitse militair wordt door Knaap gedood. "Het enige nadeel was dat ik toen zo in beeld ben geweest dat ik verder in de film eigenlijk niets meer kon, behalve dan figureren op de achtergrond. Zo lig ik een paar keer als gesneuvelde op het slagveld, maar niet duidelijk herkenbaar." Het verschil in lengte tussen Damen en Timothy Flohr, de acteur die

Still uit de film *Patria*. Een Duitse militair (Marco Damen) wordt gedood door Arthur Knaap (Timothy Flohr).

zorgde dat alles er was waar het nodig was om te filmen." Maar het was ook broodjes te smeren, koffie schenken, mensen ophalen en ze aankleden, midden in de nacht emblemen op jassen naaien. "Ik zou het zo weer doen."

Bosnië

In 1994 meldde hij zich als dienstplichtige bij 41 Infanterie Beveiligingscompagnie. Daarna koos hij voor een loopbaan als beroepsmilitair en volgde de infanterieopleiding in Steenwijk. Bij de Alfa-compagnie van het Bataljon Limburgse Jagers op de legerplaats Seedorf werkte hij achtereenvolgens als tirailleur, Combat Life Saver en (YPR-)chauffeur. In die periode maakte hij drie uitzendingen naar Bosnië mee (UNPROFOR 4, SFOR 4 en SFOR 8). Twee jaar na terugkeer van de laatste missie, in 2002, verliet hij Defensie. Sinds die tijd werkt hij bij een bedrijf in de glasproductie.

Op de set maakte Damen regelmatig gebruik van de ervaringen die hij opdeed als militair. "Tijdens een voorbespreking heb ik iets verteld over mijn ervaringen. De acteurs hadden wat moeite met het stuk in de film waarin een soldaat een uitbrander krijgt en daarna met zijn spullen het voorterrein in loopt. Uit ervaring weet ik dat als je daar in zit en je bent ermee bezig, dan neem je dat aan. Iedereen doet dat." In meer praktische zin ging het vooral over zandzakken. Ofwel: hoe stapel je een stapel zandzakken? "Het klinkt simpel, maar je wilt het goed doen. Alsof militairen dat hebben gebouwd, dus net iets mooier en steviger dan een standaard stapel."

Generatie

Hij is tevreden over de prestaties van de acteurs. "Ik vond het er goed uitzien. Ik heb ook wel eens tegen de regisseur gezegd: zou het niet

realistischer zijn als ze dat zus of zo zouden doen? Nee dus. Mijn generatie doet het zo. Knaap had maar vier weken training gehad en dacht dat het tof zou worden. Ik ben van de generatie voor wie militair zijn een beroep is, waarvoor je wordt opgeleid. Maar je kent ook de risico's." Hij maakte wel een opmerking over het lopen door de loopgraven. "De acteurs liepen daar doorheen, maar niet met het idee dat er op ze geschoten werd. Toen heb ik gezegd: let op waar je bent, je bent op een oorlogsterrein. Dat werkte: ze keken meer, bukten en liepen iets gedekter."

Losse flodders

Verder maakte hij zich sterk voor wapeninstructie. "Op de set liepen figuranten met een wapen te zwaaien: de loop ging alle kanten op. Ze hadden geen idee hoe ze ermee moesten omgaan. Niet op mensen richten dus, want van losse flodders komt evengoed een flinke druk. Voor de opnames gaf ik wapeninstructie, maar voor sommigen was één keer uitleggen niet genoeg." Diezelfde voorzichtigheid legde Damen aan de dag voor de Maxim, het automatische machinegeweer dat in de film is gebruikt. "Als-ie afgaat en je loopt daar te dicht voor langs, heb je zeker last van je benen." De daadwerkelijke opnames met de Maxim heeft hij gemist. "Ik was uit de nachtdienst gekomen en lag te slapen. Mijn vrouw is gebeld: komt Marco niet? Nee, die ligt te slapen. Maar als ik had geweten dat ze met de Maxim zouden schieten, was ik natuurlijk meteen gegaan. Ik was niet echt blij toen ik dat later hoorde." Nu de film op verschillende locaties vertoond wordt, is Damen vastbesloten om nog een keer te gaan kijken. "Dan ga ik tussen het publiek zitten en kijken wat de reacties zijn. Als ze het maar mooi vinden." ●